

Hatikva

Zpravodaj Židovské liberální unie v České republice (ŽLU)

Ročník šestý

התאחדות היהדות הליבראלית בצ"ח

Červen 2006 / Sivan – Tamuz 5766

Toto číslo vychází u příležitosti konání festivalu česko-německo-židovské kultury 9 BRAN, který v roce 2006 spoluorganizuje ŽLU.

Kde jsou všichni čeští Židé?

Tato otázka mě napadla opět při jednom malém koncertě komorní hudby, který v Praze pořádalo pro zvané publikum jedno hudební nakladatelství. Bylo na něm přibližně čtyřicet lidí. Hned od začátku jsme věděli, že je nás tam šest Židů: paní, která mě pozvala, její dvě dcery a dva vnuci, a já. Během společenské přestávky se k nám přihlásily dvě další Židovky a jeden Žid. To je už přibližně čtvrtina zúčastněných.

Bylo nám sice jasné, že stejné procento Židů by se asi těžko našlo na fotbalovém zápase Sparta-Slávie, nebo na šib-

řinkách v Troubelicích. Ale taky nám bylo jasné, že po Česku je roztroušeno mnohem víc Židů, než má oficiálně kdo představu.

Všichni kromě mě měli totiž jedno společné: Nikdo z nich není členem žádné židovské organizace. Táže se někdo proč? Případně jak na to, aby se těmto vzdělaným a kultivovaným Židům chtělo k něčemu židovskému patřit? Nebo už na tom opravdu nezáleží a příští generace už nebude?

Sbírání roztroušených

Kibuc Galujot není jméno izraelského kibucu, ale židovské modlitby. Přesněji řečeno požehnaní, a to desátého z devatenácti, kterým se ale říká osmnáct, čili *Šmone Esre*. Jinak též známé jako *Amida*, čili modlitba vstoje.

Požehnaní *Kibuc Galujot* má čtyři verše, které asi ze všech židovských textů nejlépe vystihují dnešní události v české židovské komunitě.

Teka bešofar gadol lecherutenu

Trub na velký šofar za naši svobodu

Vesa nes lekabec galujotejnu

Vztyč prapor za sbírání roztroušených

Vekabcenu jachad mearba kanfot baarec

A posbírej nás dohromady ze čtyř koutů země

Baruch ata adonaj, mekabec nidechej amo Jisrael.

Žehnan buď, Věčný, že sbíráš odpadlé lidu izraelského.

Pojem *nidechej Jisrael* pochází z Izajáše, kde se týká návratu z babylonského exilu. Po opakovaných vyhnanstvih židovských dějin se ale vztahuje na všechny židovské vyhnance a roztroušence. Jeden z největších amerických ortodoxních rabínů dvacátého století Joseph B. Soloveitchik jeho smysl rozšířil nejen na fyzické vyhnance, ale

i na duchovní odpadlíky, kteří ztratili duchovní kontakt s židovským lidem a jeho vírou. *Kibuc Galujot* je tedy podle něho i modlitba za posbírání ztracených židovských duší a jejich návrat k židovskému dědictví.

Tak jako při návratech z velkých exilů, jakým byla rekatolizace Španělska, jde dnes nejen o návrat židovských ateistů, ale i druhé a třetí ztracené promíšené generace, i návrat židovských duší omylem narozených do nežidovského prostředí a hledajících cestu zpět.

Reforma malé české židovské komunity je vzácná dějinná příležitost, která by mohla mít hojivé účinky na rozhádané židovstvo v celém světě. To pokud nám všem dá na vědomí, že nejde o to, která židovská parta má větší pravdu a větší klacek, nýbrž o přežití *klal Jisrael*, což neznamená pomyslnou jednotu, nýbrž celistvost, kompletnost, začleněnost všech pestrých židovských odlišností a argumentů, díky nimž judaismus nezakrtněl v dogma.

„Ortodoxie si myslí, že reformní judaismus povede k hromadné asimilaci a odchodu od židovství. Reformní judaismus si myslí, že ortodoxie dělá z judaismu muzeální exponát. Obě strany se budou muset naučit jedna s druhou žít. Jsme jedna velká rodina - nešťastná, ale pořád rodina.“

Benjamin Kuras

Šestisté čtrnácté přikázání

Mojžíšova Tóra má 613 přikázání. Šestisté čtrnácté zní: Neumožniš Hitlerovi posmrtné vítězství.

Zprvce máme přikázáno přežít jako Židé, aby nezanikl židovský lid. Za druhé máme přikázáno pamatovat si v samotných svých vnitřnostech a kostech mučedníky Holocaustu, aby nezanikla jejich památka. Za třetí máme zakázáno popírat Boha nebo nad Bohem zoufat, aby nezanikl judaismus. A dále máme zakázáno zoufat nad světem, který se má stát královstvím Božím, abychom z něho neudělali místo beze smyslu, v němž Bůh je mrtev nebo nerelevantní a všechno se smí. Vzdát se kterékoli z těchto povinností po Hitlerově vítězství v Osvětimi by znamenalo umožnit mu další, posmrtné vítězství.

Židovská kniha učí, že člověk je tvořen k obrazu Božímu. Skutečnost nás učí, že ne každý člověk ví, že je tvořen k obrazu Božímu. Je proto židovskou povinností podávat svědectví o tomto vědění. Tato povinnost nezaniká ani v době, kdy je učení židovské knihy zakázané. Naopak, právě tehdy mu nejvíc není úniku. I když trestem za to je smrt, musí se toto riziko podstupovat.

Přikázáním je obnovovat obraz Boží až k samé hranici jeho síly.

Žádný Žid dnes nemůže odhodit svou židovskou identitu, aniž by si nej-

prve položil otázku, zda tím pomáhá zavřít knihu dějin, kterou pokládá za hodnou zavření, nebo zda opouští ty, kdo píší novou stránku, která zoufale potřebuje být napsána. Zda jen opouští řady nesmyslných obětí minulosti, nebo zda se přidává do řad budoucích vrahů nebo nečinně přihlížejících. Zda slouží věci Boží nebo ji zrazuje.

Židovský Bůh je Bůh dějin, jehož dílo je dosud nedokončené, a musí být proto schopen pokračující přítomnosti v dějinách.

*Kanadský Reformní rabín
profesor Emil Fackenheim*

Poslání Izraele

Úlohou žida je nejen snít sny, ale neúnavně je přetvářet ve strukturu zítřka. Esencí židovského náboženství je jeho etika. Jeho Bůh je Bohem morality. Na začátku pravidel svatosti v knize Leviticus, kapitola 19, najdeme tento verš:

„Budete svatí, protože já váš Bůh jsem svatý.“

Tento verš inspiruje Žida jako motivace k moralitě a povzbuzení k exaltované koncepci života a jeho účelu. Království Boží se nepromítá někam do světa posmrtného, nýbrž do kompletního morálního uspořádání světa, které by zajišťovalo pravdivost,

poctivost a svatost pro všechny lidi a všechny národy.

Židovská etika svou existenci odvozuje od Boha, svrchovaného vládce života, a vidí svůj účel v posvěcování všeho života, jednotlivců i společnosti. Člověk je napojen na nekonečného Boha, jako partner v pokračujícím tvoření. Reformní judaismus nepředstírá, že by mohl nabízet konečné odpovědi na nezodpověditelné otázky. Ale nemůže ustupovat od povinnosti se s těmito otázkami potýkat. Věří ve svobodu člověka volit nejen dobro ale i zlo a v nevyhnutelnou odplatu za porušování morálních zákonů. Je přesvědčen o svatosti a důstojnosti lidské osobnosti, o odpovědnosti člověka za bližního a o nevyhnutelné úloze Žida konfrontovat zlo a nespravedlnost a být ochotný k činu pro budoucí společnost postavenou na spravedlnosti, soucitu, bratrství a míru.

Náboženství se musí opásat silou účelu, vzkřísit se k potyčce, k věčnému zápasu se zlem, k neutuchající bitvě proti všudypřítomným silám blbosti, bigotnosti, tmářství a zoufalství. Musí nás otrásat, burcovat, znepokojovat a galvanizovat k činu proti blbosti, bigotnosti, rasové a náboženské diskriminaci, chudobě, nemoci a zoufalství s cílem zavádět hodnoty a zásady, které člověku umožní vytvářet morální společnost, která by mohla žít podle přikázání Božích.

(americký rabín William B. Silverman)

Reforma judaismu

Lidé, kteří říkávají, že reforma v judaismu je něčím novým, troufalým a odlišným, se mýlí. Každý, kdo zná fakta židovské historie ví, že vždycky byla „reformní“ a že judaismus byl po celé věky „progresivní“.

1. Abrahám byl první reformátor. Reformoval člověkovu víru z modloslužebních praktik „mnoha“ na spravedlnost „Jednoho Boha“.
2. Mojžíš reformoval tradici tak, aby se vztah člověka a Boha zakládal ne na strachu, nýbrž na lásce.
3. Všichni naši proroci byli progresivní Židé. Reformovali víru tak, aby lidé věděli, že náš Bůh je síla spravedlnosti a lásky, žádající spolehlivost a čestnost, nikoli obětování zvířat.

vedlnosti a lásky, žádající spolehlivost a čestnost, nikoli obětování zvířat.

4. Písmák Ezdráš byl reformátor, který zdůrazňoval význam disciplíny a zákona a jejich Boží inspirace.
5. Makabejští, po nichž slavíme Chanuku, reformovali židovské dědictví tak, že je oprostili od řeckých vlivů materialismu a kultu tělesnosti.
6. Talmudická reformace, kterou zaváděli farizejští rabíni, využila vývoje zákona k tomu, aby odpovídal vývoji života v Izraeli, který se proměňoval ze společnosti zemědělské a politicky nezávislé ve společnost žijící ve městech a jako etnická menšina.

7. Filozofická reformace ve středověku ukazovala zásadní jednotu moudrosti a víry a zdůrazňovala potřebu vztahu mezi každodenním konáním a každodenní vírou.

8. Chasidská reforma posílila zbožnost radostí a umožnila chudásovi cítit se bratrem učence.
9. Reformní judaismus 19. století navázal harmonii mezi starou vírou a novou vědou a obnovil důstojnost bohoslužby.
10. Reformní judaismus 20. století je tou nejnovější nikdy nekončící reformou. Ke všemu, co mu předcházelo, a pro všechno, co bude následovat, zdůrazňuje příslušnost všech Židů všude k lidstvu, jako článek své víry. Cílem je bratrství všech lidí pod Božím Otcovstvím.
(Australský rabín Rudolph Brasch)

Budoucnost judaismu

Budoucnost judaismu po Holocaustu závisí na schopnosti jednotlivců, těch kdo přežili a jejich dětí a vnuků, napodobovat Jákoba na Penielu a potýkat se s Bohem. Není náhodou, že tuto interpretaci textu zdůrazňuje Elie Wiesel, mluvčí těch, kdo přežili. Jakmile se pustíme do potyčky, budeme moci vnímat přítomnost Boží, a to i přes svoje obavy, že v Osvětimi nás jednou provždy opustil. Když se pustíme do dialogu, jak jej chápal Martin Buber, budeme možná schopni sdílet jeho vizi, oděnou do biblického jazyka, že Bůh nás neopustil, ale ve svém nekonečném mystériu si jen na chvíli zakryl tvář.

1. Jsme spojovací články v řetězu napínavých dějin, ale nesmíme se stát otroky minulosti.
2. Jako Židé rozumíme bolesti, své vlastní i druhých, ale to nás neopravňuje k zoufalství.
3. Být Žid znamená být svědkem světu, ne abychom v něm vzbuzovali pocit viny, ale ukazovali mu cestu k pokání.
4. Judaismus je cesta k Bohu, ne slepou poslušností, ale dialogem.

5. Judaismus nám dává přístup k jedinečnému prameni moudrosti, ale je to moudrost, o kterou se musíme podílet se světem.

6. Jako Židé jsme součástí celosvětové komunity Židů, ale žijeme ve světě Nežidů.

7. Judaismus je zdroj naděje, jako úvaha mesianická a jako způsob života, jehož prostřednictvím se naplňuje příslib Boží.

*anglický rabín
Dow Marmur*

SVATBA ČLENŮ ŽLU V BRNĚNSKÉ SYNAGOZE, VEDENÁ RABÍNEM THOMASEM SALAMONEM.

Fundamentalismus a židovská vize

Rabín Tony Bayfield

Jestliže 11. září skutečně nějak změnilo svět, mělo by to spočívat v tom, že nám otevřelo oči a upozornilo nás na krajní nebezpečí pro celosvětovou společnost, jakým je fundamentalismus manipulovaný fanatiky. Fundamentalismus manipulovaný fanatiky každé a kterékoli víry.

Fundamentalismus znamená opozici a odpor proti hrozbě čehosi, čemu se dávají nálepky jako „modernita“ nebo „sekularismus“ nebo „Západ“. Je to vyděšená reakce proti současnosti, proti změně, proti děsivým mrakům budoucnosti na blízkém obzoru. Tato reakce má formu vytváření, či rádoby znovuvytváření světa, který nikdy tak přesně neexistoval.

Jako Židé hlásící se k prorocké tradici vnímáme náboženství ne jen jako nějakou soukromou záležitost, ale

jako něco, co má svou úlohu ve společnosti a ve světě. Touto úlohou je klást výzvy vládám, upozorňovat na věci, které nemohou být správné, neustále hlídat zneužívání moci, zastávat se chudých a strádajících, vdov, sirotků a přivandrovalců, nikoli na všechny strany proklamovat, jak známe Pravdu s velkým P a jak s ní převezmeme vládu nad světem.

Řeknu to ještě jednou: klademe výzvy moci, usilujeme o *tikun olam* – opravu světa, nacházíme svůj smysl a účel v tom, že vypouštíme jiskry dobra, které jsou přítomné v každé situaci a v každém vztahu. Ale nikdy, nikdy nevnučujeme – a vůbec už ne fyzickým donucováním, násilím či terorem.

Jednou z nejděsivějších známek fundamentalismu je to, že přetváří

náboženství v předmět modloslužebnictví a převrací moralitu tím, že nechá účel světit jakékoli prostředky.

Rabín Tony Bayfield je předseda Reform Synagogues of Great Britain (RSGB)

SEDEROVA VEČEŘE NA PRAŽSKÉ ŽIDOVSKÉ RADNICI, VEDENÁ KANTOREM ŽLU VIKTOREM DAVIDEM SCHWARCZEM (UPROSTŘED)

ŽIDOVSKÁ LIBERÁLNÍ UNIE v České republice

Třetí, celosvětově rozšířená a uznávaná, větev judaismu je známa jako progresivní, reformní či liberální judaismus. Hlásí se k ní většina Židů ve Spojených státech, asi třetina v ostatních anglosaských zemích a rostoucí počet kongregací v západní Evropě, především v Německu a ve Francii. V Česku je však až dosud podle platného Statutu Federace židovských obcí v ČR a Stanov ŽO v Praze praktikování reformního judaismu neuznané, a to přesto, že před válkou se k této verzi judaismu hlásila většina pražských Židů.

Liberálnímu směru judaismu je v ČR dodnes upíráno právo na důstojné prostory, či synagogu, na uznání jejích rabinů, učitelů a konvertitů, na rovné právo hlasovací. Tato reformní větev judaismu je sdružena pod mezinárodní organizací *World Union for Progressive Judaism*, která čítá přes tisíc kongregací. Židovská liberální unie v České republice (ŽLU) je jejím řádným členem již šestý rok.

ŽLU má dnes více než 130 (příspěvky platících) členů, ale dohromady téměř 280 příznivců a zájemců o její činnost v mnoha městech a vesnicích ČR, ale i v zahraničí, z toho asi dvě třetiny členů jsou pražští. Mnozí z nich se účastní různých akcí ŽLU nebo odebírají její e-mailové a tištěné informace. ŽLU už 5 let vydává vlastní zpravodaj HATIKVA.

Celou dobu od svého vzniku v roce 1999 přežívá ŽLU na okraji českého židovského života jen z vlastních členských příspěvků, z nichž hradí i nájem za skromnou kancelář ve Dlouhé 37, najatou od a.s. Matana. Od roku 2003 získala díky rozhodnutí tehdejší reprezentace pražské ŽO alespoň finanční příspěvek k uhrazení tohoto nájmu. Veškerá činnost je zajišťována dobrovolně, ŽLU nemá žádného placeného zaměstnance, ani nevyvíjí vedlejší podnikatelské aktivity.

Občasnou pomoc a pravidelné povzbuzení dostává ŽLU od londýnských kongregací Finchley Reform Synagogue (FRS), jejímž členem je jeden ze zakladatelů ŽLU spisovatel Benjamin Kuras, a od Westminster Synagogue, jejímž rabinem je pan Thomas Salamon, rodák z Košic, který před svou emigrací prožil konec 60-tých let v Praze. Členské shromáždění ŽLU zvolilo v roce 2001 pana Thomase Salamona za rabína ŽLU. Od té doby několikrát ročně navštěvuje Prahu a stará se o duchovní záležitosti a přípravu konvertitů ŽLU. Spolu s Benjaminem Kurasem též přeložil a připravil k vydání Sidur a pesachovou Hagadu ŽLU.

Kantory při vedení pravidelných pátečních bohoslužeb a židovských svátků jsou Benjamin Kuras a Ing. Viktor David Schwarcz, válečný veterán, který je s židovstvím spojen mnoha generacemi svých předků, a ač pochází z ortodoxní rodiny, rozhodl se podporovat aktivity a židovské vzdělávání členů ŽLU.

ŽLU dává jasně najevo i občanské a židovské postoje svých členů. Dne 11. 1. 2003 se ŽLU jako jediná organizace (spolu s českými anarchisty) otevřeně postavila proti chystané akci skupiny neonacistů, kteří chtěli s hořícími pochodněmi pochodovat kolem pražských synagog. Pražský magistrát jim tuto akci omylem povolil a už nebyl schopen to v souladu s předpisy odvolat. Kolem 150 členů ŽLU a jejich přátel se rozhodlo nevpustit neonacisty ke Staronové a dalším synagogám, postavilo se jim tváří v tvář a zata-

rasilo vstup do Maiselovy ulice na křižovatce se Širokou. Policie oznámila, že demonstrace neonacistů je povolená, zatímco protiakce ŽLU a anarchistů nikoliv! Odpůrci neonacistů přesto vytrvali. Až tato občanská statečnost, lidská blokáda (a nikoliv četné stížnosti a petice) umožnila magistrátu na poslední chvíli demonstraci neonacistů zakázat z důvodu nebezpečí násilných střetů. Když se to neonacisté dozvěděli od policie, svůj původní úmysl zrušili a odešli opačným směrem.

ŽLU však kromě náboženské a občanské aktivity vyvíjí i bohatou činnost společenskou a kulturní - především besedy se spisovateli a umělci (v nedávné době např. s Evou Erbenovou, Renée Edgarem Tresslerem, Innou Rottovou, Alexandrem Shonertem), ale i činnost sportovní (spolu s Hakoach a The American JOINT DC letos organizuje už 5. ročník cyklistické „Cesty ke svobodě“ Terezín - Praha).

ŽLU organizuje setkání k židovským svátkům a pečuje i o události židovského života svých členů. V uplynulých měsících pořádala (společně se Sdružením židovských odbojářů a vojáků, organizací za války skrývaných židovských dětí Hidden Child a dalšími židovskými spolky) vydařený předchanukový večer a rozloučení s rabinem Dr. Samuelem Abramsonem před jeho návratem do Izraele, dále oslavy svátku Purim a slavnostní rituální večeri Seder zahajující svátek Pesach. Uvedených oslav židovských svátků se vždy účastnilo kolem 100 osob. Kantor ŽLU Ing. Viktor David Schwarcz na žádost pozůstalých vedl pohřební obřad na novém židovském hřbitově v Izraelské ulici. Významnou událostí byla první židovská svatba členů ŽLU, a to Michaely a Baraka Selingerových, kterou 1. března 2006 v brněnské synagoze na Skořepce vedl rabín Thomas Salamon. Každý pátek od 18:00 hodin pořádá ŽLU ve své modlitebně ve Dlouhé 37 pravidelné večerní šabatové bohoslužby.

VZPOMÍNKOVÁ CYKLISTICKÁ CESTA TEREZÍN - PRAHA, ORGANIZOVANÁ ŽLU, HAKOACH A THE AMERICAN JOINT DC.

ŽLU však dosud nemohla existovat plně jako židovská náboženská organizace a je registrována jen jako občanské sdružení, které bylo v roce 2001 přijato pouze za přidruženou organizaci Federace židovských obcí v ČR. Tento stav by se však mohl změnit podle novely církevního zákona č. 3/2002 Sb. schválené dne 17. 6. 2005, podle níž k získání statutu náboženské společnosti stačí 300 podpisů žádajících její ustavení.

ŽLU byla od svého vzniku zdrojem informací o židovském náboženském pluralismu a významnou silou změn ve stylu vedení i praktikování českého judaismu.

Informace o aktivitách ŽLU, členství v ŽLU, publikování v Hatikvě nebo o tom, jak ŽLU podpořit, lze získat u nynějšího předsedy Ing. Františka Fendrycha, Ph.D. (e-mail: fendrych@fzu.cz, mobil: (+420) 605 880 583).